

LỄ LỆ, LỄ HỘI NGÀY XUÂN LIÊN QUAN ĐẾN NGHỀ TRUYỀN THỐNG Ở HỘI AN

Trương Hoàng Vinh

Tết đến là dịp tất cả các nghề nhân của các nghề truyền thống ở Hội An chuẩn bị cho mọi hoạt động kết thúc một năm sản xuất cũng như bắt đầu một chu kỳ làm ăn trong năm mới. Khung thời gian này có thể nhận là từ giữa tháng tháng Chạp và kết thúc vào cuối tháng giêng, đầu tháng 2 của tân niên. Đây là thời gian quan trọng nhất trong năm đối với những nghề nhân, nó gắn liền với nhiều tập tục, lễ hội mà qua đó thể hiện những ước mơ, hoài bão, thể giới quan linh thiêng, giàu chất văn hóa mà giản dị và nhân sinh quan mộc mạc nhưng đậm tính nhân văn của các nghề nhân.

Từ giữa tháng Chạp đến những ngày giáp Tết tập tục phổ biến nhất là tất niên của các nhà buôn, trại gỗ. Với lễ này, các nhà buôn thường ít đề cao chuyện coi ngày lành/tốt để tiến hành mà chọn những ngày đã bán chạy hết hàng, làm hết việc và đặc biệt là đòi hết nợ để làm lễ tế. Thời gian diễn ra nhiều lễ cúng tất niên nhất là từ 20 tháng Chạp đến ngày 30 Tết. Lễ tất niên là dịp các nhà buôn, chủ tiệm báo cáo trời đất về kết quả buôn bán, làm ăn trong năm, do vậy lễ vật cúng trời đất cũng khá hậu, có cả đầu heo, nhiều đồ mặn, hoa quả và nhiều vàng mã để hậu tạ trời đất, âm linh. Đây là dịp chủ hiệu với người làm và một số bạn hàng thân thiết gặp mặt, hàn huyên, tâm sự. Sau lễ cúng thì các nhà buôn không buôn bán nữa và không bao giờ đi đòi nợ vì quan niệm rằng làm như vậy sang năm mới

sẽ bị bạn hàng thiếu nợ nhiều. Đối với nghề mộc, tất cả các chủ trại thường cúng Tổ, cúng tất niên tại trại gỗ vào ngày 20 tháng Chạp. Cũng trong ngày này, chủ trại sẽ hỏi công, đãi thợ, động viên thợ, học trò sau một năm làm việc vất vả. Đặc biệt trong tháng Chạp, ngày 12 các tiệm may làm lễ giỗ Tô là bà Nguyễn Thị Sen. Có thể coi đây là ngày Tết của giới thợ may, sau lễ cáo trời đất cùng tổ nghề về công chuyện may vá trong năm, sau đó các thợ may cùng tiệm hội tiệc. Hiện nay, ở Hội An có hơn 300 hộ và 1.000 lao động hoạt động trong nghề may tập trung trong Khu phố cổ nên ngày 12 tháng Chạp hàng năm cũng là ngày lễ, hội lớn trong năm của Khu phố cổ Hội An.

Cùng với những ngày vui hội Tết đến dịp xuân về, đây cũng là thời gian tập trung diễn ra các tập quán cầu may, cầu tài lộc của các nhà buôn, các thợ thủ công, nhà nông là vào những ngày đầu xuân. Với thợ rèn, vào ngày Mồng một Tết hàng năm, thợ rèn giữ tục nôi lửa lò rèn, rèn một cây đinh rồi chọn một cây cột nằm ở hướng phù hợp với tuổi của người chủ lò rèn trong năm để đóng vào. Cũng vào ngày mồng Một Tết, nhiều nhà buôn, chủ tiệm thường đến chùa cúng hương, xin một lộc non ở những cây xanh tốt, nhất là mai, tùng và xem như sẽ có được những may mắn trong năm mới. Một số khác thì họ đến chùa Ông, các hội quán vào ngày lễ trọng đầu năm nhất là ngày Nguyên Tiêu để cúng hương, vay tiền, xin

những tờ xuân liên (trong đó có ghi những lời chúc tốt đẹp bằng chữ Hán) hay những hoa quả được thờ ở bàn thờ Quan Công, Thiên hậu Thánh Mẫu... (đây là những vị thần bảo hộ nghề buôn). Xuân liên được treo ở những nơi trang trọng nhất của nhà như để lưu lại sự may mắn trong suốt cả năm. Còn trái cây thì người ta ăn để thụ hưởng những lộc tài lộc của thần linh ban phát...

Song hành với những tục lệ cầu may đầu xuân mang tính cá nhân thì thời gian mở đầu năm mới cũng là giai đoạn diễn ra nhiều lễ hội cầu an, cầu may mang tính cộng đồng, có qui mô lớn của mỗi nghề. Tháng Giêng, Mồng 6 âm lịch là ngày giỗ Tổ nghề Mộc Kim Bồng, trong ngày này, các hiệp thợ mộc Kim Bồng tế cáo Cửu Thiên Huyền Nữ, Lỗ Ban, Lỗ Bốc là những vị tổ nghề chung của nghề mộc (văn tế Tổ nghề mộc Xuân Ất Dậu, 2005) và các vị tiên hiền của làng được xem là những vị tổ nghề của làng. Mồng Bảy tháng Giêng là lễ Cầu Bông nghề trồng rau Trà Quế. Đây là lễ hội đặc trưng cho những ngành nghề nông nghiệp ở Hội An, mang tính chất cầu được mùa, hoa trái đơm bông, tươi tốt. Lễ vật dâng lên Thần Nông, thần đất là những đặc sản thơm ngon, đầy sắc màu của vùng Trà Quế: rau, tôm, thịt mà dân vùng Trà

Quế gọi là Tam hữu ngoài ra còn có xôi màu. Trong khi đó, lễ giỗ tổ nghề gốm Thanh Hà được tiến hành vào Mồng 10 tháng Giêng tại miếu tổ Nam Diêu, theo như văn tế Tổ (Văn tế Tổ nghề gốm Xuân Ất Dậu) và tại án thờ tổ nghề thì có thể biết ngày xưa, thợ gốm tôn xưng Thiên công (thợ trời, không có danh xưng cụ thể), nhưng ngày nay trong dân gian lại lưu truyền rằng là bà Phước, bà Tích là Tổ nghề và nhiều thợ gốm khác lại xem các vị tiên hiền là tổ nghề chung của tổ nghề gốm Thanh Hà. Trong lễ tế, thợ gốm vẫn còn giữ tục rước Long Chu từ miếu Tổ ra sông Thu bồn thả trôi, đốt cháy với ước mong Long Chu trừ điều xấu, cầu may, cầu phúc đến cho cả làng gốm. Ngày xưa thì vào những đêm lễ hội, thường diễn ra hát bội, diễn viên chính là những thợ gốm. Cũng là lễ hội nghề nhưng diễn ra nhiều vùng khác nhau ở Hội An là lễ Cầu Ngư, lễ thường được tổ chức vào tháng 2 âm lịch. Làng chài Cẩm An Cầu Ngư vào ngày 16 tháng 2 âm lịch tại làng ông Cẩm An. Đây là lễ hội mang đậm sắc thái văn hóa tín ngưỡng duyên hải, mở đầu ngày lễ chính là rước kiệu nghinh ông (Nam Hải Cựu tộc Ngọc Lân Tôn Thần, thần bảo hộ của người đi biển). Sau đó là lễ tế âm linh, cầu an, cuối cùng là bước vào lễ chính cầu ngư, kết thúc lễ là các ngư dân múa hát bả trạo.

Nhìn chung, những lễ lệ, lễ hội ở Hội An liên quan đến nghề truyền thống là di sản văn hóa phi vật thể có giá trị, đang được bảo tồn và phát huy tốt. Trong đó, một số lễ hội có quy mô lớn, đặc trưng, thu hút đông đảo người dân nhiều nơi tham gia. Do vậy, có thể lập hồ sơ đề nghị xem xét công nhận là di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia. ♥